

**Sprawozdanie z konferencji naukowej
„Informatyzacja w sądownictwie
– doświadczenia i perspektywy”
Warszawa, 16.4.2012 r.**

W dniu 16.4.2012 r. w Auli im. Profesora Bronisława Geremka Wyższej Szkoły Zarządzania i Prawa im. Heleny Chodkowskiej w Warszawie odbyła się konferencja naukowa pt. „Informatyzacja w sądownictwie – doświadczenia i perspektywy”. Konferencja została zorganizowana przez trzy podmioty: Wyższą Szkołę Zarządzania i Prawa im. Heleny Chodkowskiej w Warszawie, Stowarzyszenie Absolwentów i Przyjaciół Wydziału Prawa KUL oraz Katedrę Kościelnego Prawa Publicznego i Konstytucyjnego Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II. Z uwagi na podjętą problematykę, konferencja doskonale wpisała się w profil naukowy Uczelni Heleny Chodkowskiej, która w bieżącym roku obchodzi 20-lecie swojego istnienia.

Konferencja została podzielona na dwie sesje, którym przewodniczyli prof. dr hab. Jerzy Kuciński oraz ks. prof. dr hab. Mirosław Sitarz. Prelegentów i przybyłych gości przywitał Rektor Uczelni Heleny Chodkowskiej dr Ryszard Grosset, prof. WSZiP, który w słowie wstępnym podkreślił, że postępujący proces informatyzacji nobilituje polski wymiar sprawiedliwości, czyniąc go jednym z najnowocześniejszych w Europie. Jako pierwszy głos zabrał pomysłodawca i organizator konferencji ks. prof. dr hab. Mirosław Sitarz, Kierownik Katedry Kościelnego Prawa Publicznego i Konstytucyjnego Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II. Wprowadził uczestników konferencji w problematykę obiegu informacji i informatyzacji rozmaitych obszarów życia społecznego. Podkreślił, że rozwój cywilizacji immanentnie związany jest z informacją, jej powszechną dostępnością i szybkością obiegu. Dlatego też nie dziwi proces informatyzacji wymiaru sprawiedliwości. Temat konferencji stanowi odpowiedź na aktualne potrzeby związane z usprawnieniem pracy sądów i administracji publicznej.

Następnie głos zabrał dr Bohdan Zdziennicki, prof. WSZiP, Dziekan Wydziału Prawa i Administracji Uczelni Heleny Chodkowskiej, który nakreślił krótką historię informatyzacji wymiaru sprawiedliwości w Polsce. Przed-

stawił własny wkład w ten proces, przypominając, że informatyzacja wymiaru sprawiedliwości rozpoczęła się już w 1995 r., kiedy podjęto decyzję o usprawnieniu rejestrów sądowych. Zainicjowany wówczas proces doprowadził do informatyzacji ksiąg wieczystych, utworzenia Krajowego Rejestru Sądowego i otwarcia w 2010r. pierwszego, i jak na razie jedyne w Polsce, e-sądu z siedzibę w Lublinie, który prowadzi postępowania nakazowo-upominawcze. Uczestników konferencji pozytywnie nastroiły słowa Pana Dziekana, w których podkreślił, że jego osobiste doświadczenia pokazują, że w Polsce z powodzeniem można zrealizować wiele ambitnych przedsięwzięć, jeżeli tylko jest się odpowiednio zdeterminowanym i przekonanym o zasadności wdrażania swoich pomysłów.

Pierwszym prelegentem był prof. dr hab. Jacek Widło z Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II, Przewodniczący VI Wydziału Sądu Rejonowego Lublin – Zachód w Lublinie, tzw. e-sądu, który w swoim wystąpieniu *„Elektroniczny sąd cywilny (e-sąd) – zadania, problemy i przyszłość”* przedstawił podstawy prawne i sposób zorganizowania e-sądu, jego zadania i perspektywy rozwoju. Elektroniczne postępowanie upominawcze funkcjonuje od 1.1.2010 r. na mocy nowelizacji Kodeksu postępowania cywilnego, która doprowadziła do jego odformalizowania i spowodowała przyspieszenie rozpatrywania roszczeń majątkowych. Aktualnie pozew o wydanie nakazu zapłaty składa się za pośrednictwem Internetu, dzięki czemu można przejść przez związane z tym postępowanie bez „wychodzenia z domu”. Każdy zainteresowany, po założeniu bezpłatnego konta na stronie e-sądu i jego aktywacji, może składać elektroniczne pozwy na specjalnie w tym celu przygotowanym formularzu. W ten sposób uzyskuje także dostęp do akt sprawy, które mają postać wyłącznie elektroniczną. Do pozwu nie dołącza się dowodów, zastępuje je dokładny opis stanu faktycznego sporządzony przez powoda. Po rozpatrzeniu sprawy wydawane jest wirtualne orzeczenie, dzięki czemu możliwe jest niezwłoczne wszczęcie egzekucji. Działanie e-sądu ułatwiło dostęp obywateli do wymiaru sprawiedliwości, a z uwagi na to, że w e-sądzie wszystko odbywa się elektronicznie, obniżyło koszty jego funkcjonowania o jedną czwartą w porównaniu do zwykłego trybu upominawczego. Do zalet elektronicznego postępowania upominawczego należy zaliczyć także możliwość składania pozwów masowych, tzw. paczek pozwów, co ułatwia dochodzenie roszczeń majątkowych bankom oraz instytucjom kredytowym, które mogą przygotowywać pozwy we własnym systemie informatycznym, a następnie połączyć się z systemem informatycznym e-sądu w celu uwierzytelnienia i złożenia pozwów. O skali działalności e-sądu świadczą dane statystyczne przytoczone przez prelegenta. W pierwszym miesiącu funkcjonowa-

nia e-sądu wpłynęło do niego około 30 tysięcy spraw; na koniec 2010 r. zarejestrowanych było już około 700 tysięcy spraw, w 2011 r. około 1,850 mln., do 11.4.2012 r. około 3,130 mln. Odpowiednio, w 2010 r. załatwiono 640 tysięcy spraw, w 2011 r. – 1,532 mln., a do 11.4.2012 r. – 2,956 mln. Od początku istnienia e-sądu wniesiono 3% sprzeciwów na zapadłe rozstrzygnięcia, co w liczbach bezwzględnych stanowi zaledwie około 25 tysięcy spraw. Średni czas załatwiania sprawy, od momentu wniesienia pozwu do wydania orzeczenia, wynosi obecnie 17 dni. Warto podkreślić, że tak ogromną liczbę spraw załatwia zaledwie 48 referendarzy i 7 sędziów, w większości absolwentów lubelskich uczelni. Z uwagi na tak dużą liczbę wpływających spraw prelegent podkreślił konieczność rozbudowy kadr i zmiany struktury organizacyjnej e-sądu. Na zakończenie swojego wystąpienia zaprezentował krótki film dotyczący funkcjonowania e-sądu.

Kolejnym prelegentem był dr Michał Rojewski z Europejskiej Wyższej Szkoły Prawa i Administracji w Warszawie, który przedstawił referat pt.: „Rola informatyzacji w rozwoju sprawnego sądownictwa i administracji na przykładzie Krajowego Rejestru Sądowego i ksiąg wieczystych”. Dzięki informatyzacji Krajowego Rejestru Sądowego i ksiąg wieczystych każdy zainteresowany ma dostęp do podstawowych informacji i danych zawartych w obydwu tych rejestrach. Argumentem przemawiającym za informatyzacją ksiąg wieczystych była konieczność fizycznego zabezpieczenia gromadzonych tam informacji i danych przed skutkami klęsk żywiołowych, które mogą zniszczyć ich wersje papierowe. Przenoszenie informacji i danych zawartych w wersji papierowej księgi wieczystej do wersji elektronicznej, tzw. migracji, dokonują sędziowie i referendarze sądowi. Po wprowadzeniu takich informacji i danych wersja papierowa księgi wieczystej zostaje zamknięta, co oznacza, że nie dokonuje się w niej żadnych nowych wpisów; wszelkie wpisy wprowadzane są już za pośrednictwem systemu informatycznego. Elektroniczny dostęp do ksiąg wieczystych umożliwia każdemu uzyskanie podstawowych informacji i danych dotyczących statusu prawnego interesującej ich nieruchomości. Modelem docelowym jest skomunikowanie systemu informatycznego, w którym prowadzone są księgi wieczyste z kancelariami notarialnymi, dzięki czemu informacja o dokonaniu przez notariusza czynności związanej z wpisem do księgi wieczystej będzie widoczna w systemie w ciągu kilku sekund od momentu jej wprowadzenia. Z kolei Krajowy Rejestr Sądowy jest scentralizowaną informatyczną bazą danych składającą się z trzech osobnych rejestrów: rejestru przedsiębiorców, rejestru stowarzyszeń, innych organizacji społecznych i zawodowych, fundacji oraz publicznych zakładów opieki zdrowotnej, a także rejestru dłużników niewypłacalnych. Zadaniem Krajowego Reje-

stru Sądowego jest powszechne udostępnienie, za pośrednictwem Centralnej Informacji KRS, szybkiej i niezawodnej informacji o statusie prawnym zarejestrowanego podmiotu, najważniejszych elementach jego sytuacji finansowej oraz sposobie jego reprezentowania. Dzięki elektronicznej wersji Krajowego Rejestru Sądowego i ksiąg wieczystych, w każdej chwili można uzyskać zawarte w nich informacje i dane, bez konieczności rejestracji i bez ponoszenia jakichkolwiek opłat. Prelegent zwrócił także uwagę na niedostatki systemu, które przejawiają się m. in. w opóźnieniu przenoszenia informacji i danych zawartych w księgach wieczystych do systemu informatycznego oraz sposobie wnoszenia opłat związanych z dokonaniem wpisu, które nadal dokonywane są za pośrednictwem kasy sądu, co zmusza zainteresowanych do osobistego stawiennictwa w sądzie. Mankamentem jest także konieczność wniesienia opłaty w sytuacji, kiedy chcemy urzędowo wykorzystać samodzielnie wygenerowany z systemu informatycznego wydruk, który wymaga potwierdzenia prawdziwości zawartych w nim informacji i danych odpowiednio przez sąd wieczystoksięgowy albo sąd rejestrowy. Pomimo tych niedostatków prelegent podkreślił ogromny postęp jaki dokonał się w polskim wymiarze sprawiedliwości na skutek cyfryzacji postępowania nieprocesowego.

W drugiej części konferencji swoje prezentacje przedstawili prof. dr hab. Andrzej Bierć i dr Marcin Zieliński z Uczelni Heleny Chodkowskiej oraz mecenas Paweł Cichosz z Lublina. Pierwsze wystąpienie dotyczyło zagadnienia ujętego pod tytułem „Odpowiedzialność cywilnoprawna z tytułu czynności dokonywanych drogą elektroniczną”. Autorzy wystąpienia rozpoczęli od zdefiniowania środków komunikacji elektronicznej oraz czynności prawnych dokonywanych za ich pośrednictwem, wskazując, że stanowią one formę oświadczenia woli, o którym mowa w art. 60 Kodeksu cywilnego. Na poparcie zaprezentowanego stanowiska podali przykłady z orzecznictwa sądów polskich i Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości, w których uznano możliwość zawarcia umowy za pomocą aukcji elektronicznej, poczty elektronicznej czy komunikatora. Podali także szereg przykładów odchodzenia od formy pisemnej czynności prawnych na rzecz czynności dokonywanych drogą elektroniczną, wskazując m. in. na możliwość składania za pośrednictwem Internetu deklaracji podatkowych, dokonywania czynności bankowych czy korzystania z Elektronicznej Platformy Usług Administracji Publicznej. Na zakończenie podkreślili ogromny wpływ prawa wspólnotowego na treść polskich aktów normatywnych i praktykę orzeczniczą.

Mecenas Paweł Cichosz w swoim wystąpieniu „Procesowe gwarancje praw człowieka w elektronicznym postępowaniu upominawczym” przedstawił praktyczne problemy związane z elektronicznym postępowaniem upomi-

nawczym w kontekście ochrony praw powoda i pozwanego. Wartość jego wystąpienia podkreśla fakt, że jako adwokat bierze udział w reprezentowaniu stron, także w postępowaniu elektronicznym, co pozawalało mu na ujęcie tematu od strony praktycznej. Zdaniem prelegenta obowiązujące rozwiązania prawne są zgodne z treścią art. 45 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej i art. 6 Europejskiej Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności, statuujących prawo do sądu. Następnie wskazał i omówił gwarancje szczegółowe związane z prawem do sądu, do których zaliczył: rozpoznanie sprawy w rozsądnym terminie, jawność postępowania, zasadę równości broni, staranne gromadzenie i wykorzystanie materiału dowodowego, wydanie sprawiedliwego wyroku z przekonującym uzasadnieniem. Zwrócił także uwagę na istniejące rozbieżności co do czasu rozpatrywania spraw w elektronicznym postępowaniu upominawczym, który wynosi od 1 godziny od momentu wpłynięcia pozwu do nawet kilku miesięcy. W przekonaniu prelegenta uprawnienia powoda i pozwanego bilansują się, dzięki czemu obowiązujący model elektronicznego postępowania upominawczego nie narusza obowiązujących standardów ochrony praw człowieka.

Fakt, że była to już druga konferencja dotycząca technologii informatycznych w wymiarze sprawiedliwości świadczy o tym, że podjęte zagadnienia, z uwagi na ich nowość i brak ugruntowanej praktyki, budzą duże zainteresowanie. Poza tym, konferencja pokazała, że proces informatyzacji sądownictwa w Polsce wymaga pogłębionego studium i bardziej szczegółowej analizy wynikających stąd problemów praktycznych. Obrady podsumował i zamknął ks. prof. dr hab. Mirosław Sitarz, który nie krył słów uznania zarówno dla przybyłych gości, zwłaszcza za cierpliwość i aktywne zaangażowanie się w dyskusję, organizatorów za wzięcie na siebie ciężaru przygotowania konferencji oraz prelegentom za dyscyplinę czasową, która umożliwiła sprawne jej przeprowadzenie.

*Wojciech Lis **

* Dr Wojciech Lis – adiunkt, Katedra Prawa Administracyjnego, Wydział Zamiejscowy Nauk Prawnych i Ekonomicznych w Tomaszowie Lubelskim, Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II.